Matemātikas pulciņš #4, 2024-11-06

SKAITĻU PIERAKSTS

Dalāmības pazīmes: Dalāmības pazīmes ļauj no skaitļa pieraksta ātri noskaidrot, vai tas dalās ar citu skaitli, neveicot pašu dalīšanu.

Dalāmības pazīme	Piemēri
Skaitlis dalās ar 2, ja tā pēdējais cipars ir pāra (0, 2, 4, 6 vai 8).	2024 dalās ar 2, jo 4 ir pāra.
Skaitlis dalās ar 3, ja tā ciparu summa dalās ar 3.	2025 dalās ar 3, jo $2+0+2+5=9$ dalās ar 3.
Skaitlis dalās ar 4, ja tā pēdējo divu ciparu veidotais skaitlis dalās ar 4.	2024 dalās ar 4, jo 24 dalās ar 4.
Skaitlis dalās ar 4, ja tā pēdējo divu ciparu veidotais skaitlis dalās ar 4.	2024 dalās ar 4, jo 24 dalās ar 4.
Skaitlis dalās ar 5, ja tā pēdējais cipars dalās ar 5 (ir 0 vai 5).	2025 dalās ar 5, jo tā pēdējais cipars ir 5.
Skaitlis dalās ar 6, ja tas dalās gan ar 2, gan ar 3.	2022 dalās ar 6, jo tas dalās ar 2 (beidzas ar pāra ciparu) un ar 3 (ciparu summa dalās ar 3).
Skaitlis dalās ar 8, ja tā pēdējo trīs ciparu veidotais skaitlis dalās ar 8.	1124 nedalās ar 8, jo 124 nedalās ar 8. Bet 1024 dalās ar 8, jo 24 dalās ar 8.
Skaitlis dalās ar 9, ja tā ciparu summa dalās ar 9.	2025 dalās ar 9, jo $2+0+2+5=9$ dalās ar 9.
Skaitlis dalās ar 10, ja tā pēdējais cipars ir 0.	150 dalās ar 10, jo tā pēdējais cipars ir 0.
Skaitlis dalās ar 11, ja tā ciparu summa nepāra pozīcijās mīnus ciparu summa pāra pozīcijās dalās ar 11.	108647 dalās ar 11, jo $(1+8+4)-(0+6+7)=0$, kas dalās ar 11. 94831 dalās ar 11, jo $(9+8+1)-(4+3)=11$, kas dalās ar 11.

Dalāmības pazīmēm parasti ir divi varianti – par pašu dalāmību (dalās vai nedalās) vai arī par dalīšanas atlikumu.

Apgalvojums 1: Naturāls skaitlis n dalās ar 9 tad un tikai tad, ja skaitļa n ciparu summa dalās ar 9.

Apgalvojums 2: Naturāls skaitlis n un tā ciparu summa $S(n)$ dod vienādus atlikumus, dalot ar 9.

Piemērs: Otrajam apgalvojumam nevajag, lai skaitlis n dalītos ar 9; tas ir spēkā visiem skaitļiem. Piemēram, $n=2024$ ir ar ciparu summu $S(n)=2+0+2+4=8$. Gan $2024=224\cdot 9+8$ gan 8 dod atlikumu 8, dalot ar 9.

Piemēri

Dalāmība ar 144: Skaitli 6 var izteikt kā $6=2\cdot 3$. Ir spēkā apgalvojums: Ja skaitlis dalās ar 2 un ar 3, tad tas dalās arī ar 6.

Izteikt arī skaitli 144 kā reizinājumu $144=a\cdot b$ tā, lai jebkurš skaitlis N, kas dalās gan ar a, gan ar b dalītos arī ar 144.

Dalāmība ar 99: Pierādiet apgalvojumu: ja skaitlis dalās ar 99, tad tā ciparu summa ir ne mazāka kā 18.

Divreiz atkārtots 3-ciparu skaitlis: Vienu otram galā uzrakstīja divus vienādus trīsciparu skaitļus, iegūstot 6-ciparu skaitli. Pierādīt, ka iegūtais skaitlis **(A)** dalās ar 11, **(B)** dalās ar 7 un arī ar 13.

Dalīšana uz pusēm: Klasē ir 16 skolēni. Angļu valodas apgūšanai viņus dala divās grupās. Katru mēnesi grupas sadala citādi. Cik mēneši nepieciešami, lai katri divi skolēni vismaz vienā no mēnešiem nonāktu dažādās grupās?

Visu summu salikšana: Kā salikt septiņās aizsietās zeķēs 127 eiro monētas tā, lai jebkuru veselu skaitu eiro no 1 līdz 127 varētu nomaksāt, neatraisot zeķes?

Visu taisnstūru salikšana: Kā sagriezt kvadrātu 7×7 deviņos taisnstūros (ne obligāti dažādos) tā, lai no tiem varētu salikt jebkuru taisnstūri, kura malu garumi ir veseli skaitļi, kas nepārsniedz 7?

Vienādojums veselos skaitļos: Karlsons sev pusdienām nopirka 8 pīrādziņus un 15 magoņmaizītes, bet Brālītis - vienu pīrādziņu un vienu magoņmaizīti. Karlsons par savām pusdienām samaksāja tieši divus eiro (katra maizīte un pīrādziņš maksā veselu skaitu centu). Cik samaksāja Brālītis?

Uzdevumi

1.uzdevums: Dots naturāls skaitlis, kas dalās ar 99 un kura pēdējais cipars nav 0. Pierādi, ka, uzrakstot šī skaitļa ciparus pretējā secībā, arī iegūst skaitli, kas dalās ar 99.

2.uzdevums: Leonards izvēlējās patvaļīgu trīsciparu skaitli, reizināja to ar 2 un rezultātam galā pierakstīja sākotnējo skaitli. Vai viņa iegūtais skaitlis noteikti dalās ar 23?

3.uzdevums: Mārtiņš augošā secībā pēc kārtas sāka rakstīt skaitļus, kuru pirmie četri cipari ir "3321":

$$3321; 33210; 33211; 33212; 33213; 33214; \ldots$$

Kāds ir 3321. skaitlis šajā virknē?

4.uzdevums: Uz tāfeles bija uzrakstīts šāds teksts: $A869B$. Katrs no burtiem A un B jāaizstāj ar vienu ciparu (tie var būt arī vienādi) tā, lai iegūtais piecciparu skaitlis dalītos ar 15. Cik dažādos veidos to var izdarīt?

5.uzdevums: Uz tāfeles bija uzrakstīts šāds teksts: $N597M$. Katrs no burtiem N un M jāaizstāj ar vienu ciparu (tie var būt arī vienādi) tā, lai iegūtais piecciparu skaitlis dalītos ar 12. Cik dažādos veidos to var izdarīt?

6.uzdevums: Kāds ir lielākais iespējamais septiņciparu skaitlis, kuram vienlaicīgi izpildās šādi nosacījumi:

- tas dalās ar 12;
- skaitļa pirmais cipars ir tāds pats kā pēdējais cipars;
- skaitļa 2., 4. un 6. cipars ir vienādi un tie ir divas reizes lielāki nekā pirmais cipars;
- skaitļa trešais cipars ir tāds pats kā piektais cipars?

7.uzdevums: Trīsciparu skaitļa x ciparu summa ir 12. Ja šim skaitlim nodzēš pēdējo ciparu, tad atlikušais divciparu skaitlis dalās ar 9. Zināms, ka skaitlis x ir par 99 lielāks nekā trīsciparu skaitlis, ko iegūst, uzrakstot tā ciparus pretējā secībā. Kāds var būt skaitlis x?